

1184. b 2
DISSERTATIO MEDICA
I N A U G U R A L I S,
D E
P U R G A N T I U M N A T U R A
E T U S U :

Q U A M,
A N N U E N T E S U M M O N U M I N E,
Ex Auctoritate Reverendi admodum Viri,
D. A N D R E Æ S H A W,
U N I V E R S I T A T I S A N D R E A N Æ
R E C T O R I S I N C L Y T I,
E T
S. S. T H E O L O G I Æ P R O F E S S O R I S :

N E C N O N
Amplissimi SENATUS ACADEMICI consensu,
P R O G R A D U D O C T O R I S,
S U M M I S Q U E I N M E D I C I N A H O N O R I B U S E T P R I V I L E G I I S
R I T E E T L E G I T I M E C O N S E Q U E N D I S ;
Eruditorum examini subjicit
A N D R E A S D U N C A N , A . M .
B R I T A N N U S .

Ad diem Octob. hora locoque solitis.

*Effectumque est sane, ut materia medica ad immensam nunc
obscuramque molem increverit, postquam sanioribus veterum
inventis admistae illorum nugae ad nos pariter descenderunt,
quibus pol expurgandis, atque ut par est discernendis, non se-
cus atque olim Augeae stabulo, opus nunc est altero Hercule.*

SIMSON DE RE MEDICA.

E D I N B U R G I :
Apud BALFOUR, AULD, et SMELLIE,

M, D C C L X I X .

To Dr Currie

from his humble servant
the Author.

43
10. 10.

447

J A C O B O D U R H A M

D E L A R G O.

A R M I G E R O,

PROPTER URBANITATEM ATQUE AMICITIAM

QUIBUS SE SUOSQUE PROSECUTUS EST,

DISSERTATIONEM HANCCE,

GRATI ANIMI MONUMENTUM,

D. D. D.

A N D R E A S D U N C A N.

DISSERTATIO MEDICA

I N A U G U R A L I S,

D E

PURGANTIUM NATURA
ET USU.

INTRODUCTIO.

IN corporis humani conditionibus, uti vita et fanitas, ita morbus et mors inveniuntur ; illa conservare, haec depellere, cuicunque in voto est. Dum in prioribus igitur assequendis, summa ope nitimur ; in posterioribus quoque arcendis varia adhibemus auxilia, praecipue autem

tem medicamenta. Hinc, in disciplina medica, materiae medicae historia magni semper habenda est.

MEDICAMENTA in varias classes distribuerunt auctores; inter has omnes, nullius crebrior usus quam eorum quae alvum purgant. Summos igitur in medicina honores petenti, de his mihi imprimis differere placuit.

DUM hoc pensum absolvere conamur, *1mo*, Purgantium naturam exponere decrevi: Qualia nempe sint; quomodo agant; quos effectus edant; et quatenus inter se discrepent. *2do*, Illorum usum; Quando indicentur; quibus vetentur; quæ eligenda; ac quae denique cavenda sint. De his igitur in ordine.

I. DE PURGANTIUM NATURA.

§ 1. *Qualia sint.*

IN homine sano quotidie plerumque semel dejicitur alvus; aliis quidem natu-

ra tardior, aliis citior est; aberrationibus autem a naturae norma consueta hinc illinc certae imponuntur limites; his praetergressis, vel constipatio vel purgatio adesse dicitur. Omne vero medicamentum quod alvi motus ciere queat, purgantis nomine gaudet. Quum autem nihil fere sit, quin vel quantitate vel qualitate talibus praeditum sit viribus, et quum in praxi pauca tantum in hunc usum adhibeantur, nequaquam de omnibus agendum; et inter varia cathartica de illis tantum sermo nobis erit quae in usum medicum propinantur. Per purgantia igitur acceptum volumus, illa medicamenta quae ore ingesta alvum commode ciere queant.

§ 2. *Quomodo agant.*

DE purgantium agendi modo dum sermo incidit, observare haud absolum erit, indagare nos instituisse vires eorum, quatenus purgationem solummodo inducant.

UTi melius intelligatur quomodo ope medicamenti fiat purgatio, qua ratione
naturaliter

naturaliter evacuentur, intestinorum contenta paululum expendere, a proposito haud alienum erit. Intestina tunica musculari praedita reperiuntur, cui stimulus semper praebetur per contenta in illorum cavitate; et cum intestinorum ad motum maxima sit aptitudo, exinde oritur actio fere perpetua, motus nempe peristalticus, qui talis est ut ad intestina crassa, atque in ipsum denique rectum, quicquid resorptione superfit leniter propellat. Foex autem ibi collecta, tum mole, tum pondere, tum acrimonia, molesta fit; imperio igitur voluntatis e corpore depellitur. Quo igitur celerior fit motus peristalticus, eo frequentior ducitur alvus, praesertim si materiae congestae talis sit indoles, ut facillime rectum stimulet.

His praemissis, qua ratione fiat purgatio magis patebit: Id, medicamentorum ope, tribus praecipue modis perfici videtur; aucto nempe motu peristaltico, aucta in intestinis secretionem, atque aucto denique

nique stimulo ipso intestino recto applicato.

1. PURGANTIA motum peristalticum augent fibras intestinorum musculares stimulando, ex acrimonia quadam quibus pollent; exinde quicquid intestinis inest velociter ad rectum perducitur.

2. SECRETIONES in intestinis augent, tum aucto motu peristaltico, tum ipso stimulo; hincque major moles quae ad rectum deferri potest, et materies magis acris defertur.

3. IPSUM rectum afficiunt iisdem potestatibus quibus intestinis tenuibus stimulum praebent; ideoque materiem foras eliminandi conatus creant.

NEQUAQUAM affirmatur, omnibus his modis omne purgans agere: Vel uno autem fortasse vel pluribus evacuandi effectum gignunt.

6 DE PURGANTIUM

§ 3. *Quos edant effectus.*

QUOMODO fiat purgatio jam docuimus; quae sint ipsius purgationis effectus nunc indagandum: Nam, etsi purgantia multum inter se discrepant, nonnulla tamen, omnibus fere communia, hic loci recensenda sunt.

I. *INTESTINORUM contenta evacuant:* Id ipsa purgatione perficitur; cujus ratio jam tradita iterata illustratione nequaquam eget.

2. *FLUIDORUM molem, seri autem praeteris, minuunt.* Cum, quae sit materiae purgantibus evacuata respiciatur, nequaquam dubitandum quin, ex illorum usu, humorum quantitas minuatur. Quoniam autem sanguis humanus ex partibus conflatur dissimilibus, quantitas ejus minui potest, partium ratione vel mutata, vel eadem manente; et posterius fortasse evenit, quoties evacuatio alia ac sanguinis sinceri fit: At, quum cathartici
tam

tam diverſi afficiuntur liquores, bilis nempe, ſuccus pancreaticus, gaſtricus, &c. quorum compositio parum innotefcit, quae mutatio in ſanguine fiat, minime patet. Cum autem reputetur quam ſit tenuis humor evacuatus, quam ſubito evacuatio fiat, ac qua denique vi ad ſerum congeſtum amovendum praeſtent purgantia, vix haerendum, quin plus juſto, ad caeteras partes ratione habita, minuat ſerum.

3. CIRCULATIONIS *modum, atque exinde vaſorum tenſionem, mutant.* Sanguinis circulatio variis poteſtatibus ſimul conjunctis perficitur. Horum nonnullae, verbi gratia, vis cordis et arteriarum, ſemper adſunt, et per totum ſyſtema agunt; aliae autem, irritatio ſcilicet partis cujuſvis, vel muſculorum ibi actio aucta, pro tempore, et in parte tantum, effectus edere poſſunt. Data igitur ſanguinis celeritate per reliquum ſyſtema, impetus ejus in parte quavis major eſt minorve, pro vaſorum irritatione et muſculorum

culorum ibi actione. Quo autem major vasorum vis et fluidorum momentum in parte aliqua, eo magis fluida in partibus quae jam exceperunt confluent, et in mox accepturis cumulabuntur; contraque, eo minus in vasa vicina ubi vis immutata manet, appellent. Cathartica autem, stimulo quo multum pollent, tam vasorum quam muscutorum in intestinis actionem excitant, augent; ex quibus sanguinis copia ibi major, in vicinis, quibus actio aucta non propagatur, minor solito reddetur.

4. FLUIDI *nervosi in intestinis motum cient.* De Fluido nervoso multum inter se discrepant medici; atque litem, adhuc sub iudice, non nostrum est componere. Nervi autem, qui sensus motusque instrumenta sunt, multo facilius afficiuntur quam aliae partes; atque insuper fere, procul dubio, tam muscutorum quam vasorum motus ex nervorum affectionibus oriuntur; haud dubitandum igitur quin cathartica, quae musculos

musculos necnon ductus excretorios stimulant, in nervos quoque vim suam exercent; neque, si illis fluidum mobile insit, id velocius agitur.

5. AN *perspirationem minuant*? Ita fabrefactum est corpus humanum, ut ad sanitatem tuendam fabricatio ipsa plurimum inferviat. Id, cum in caeteris fere omnibus observatum est, tum potissimum in secretionibus, e quibus, cum unius incrementum vel decrementum fit, alterius mutatio plerumque contraria evenit. Systematis autem aequilibrium imprimis perspiratione servatur; et, quam mutuo se invicem compensent perspiratio et urina, nemini ignotum est. Tametsi igitur experimentis haud compertum habemus, simile inter perspirationem et dejectiones intercedere commercium, opinio tamen veri quam maxime similis est.

6. AN *fluidorum crasin in ipsa fluida agendo mutant*? Omnes fere *Materiae Medicae* scriptores purgantium vires, mu-

B

tationes

tationes in humoribus perficere, quam familiariter affirmant; at nullum, quod scio, experimentum, nulla haud dubitanda observatio, tales mutationes reapse evincit. Haud pauca autem e contrario militant: nempe difficultas sanguinem intrandi, nihil enim nisi quam subtilissimum, atque fortasse nisi in ipso chylo solutum sit, lacteis resorbetur; difficultas mutationum perficiendarum; sanguinis enim copiae mutandae ad purgantis molem magna adeo ratio est, ut mutatio, si qua forte fortuna ex purgantium usu sequeretur, quam minima foret, et cito peritura evaderet. Porro etiam, haec qualis qualis mutatio, si ex nonnullorum, haud tamen ex longe plurimorum usu oriretur. Talem igitur purgantium effectum parvi faciendum esse videtur.

§ 4. *Quatenus inter se discrepent.*

PURGANTIA in unam rediguntur classem; quia plurima vel nonnulla saltem inter

secommunia habent: Verum in hac classe, aequae ac in caeteris, dum in aliis consentiunt, in aliis multum inter se discrepant. Purgantium discrimen fit duobus praecipue modis: *1mo*, Ex virium gradibus quibus, quae purgantia, praedita sunt; *2do*, Ex aliis virtutibus vi catharticae conjunctis. Hinc duplex oritur divisio, ordine nunc tractanda.

VIRIUM discrimen omnes agnoverunt scriptores; haecque eccoproticorum, illa drasticatorum, nominibus designaverunt. Melior fortasse fieret divisio in Mediocria, Leniora, Fortiora: Per mediocria intelligimus illa quae dosi modica alvum facile et frequenter fundunt: Per fortiora, illa quae dosi minima et frequentissime, haud sine ventris torminibus, alvum vehementer dejiciunt: Per leniora, illa quae dosi maxima alvum, plerumque sine aegri molestia, leniter solummodo solvunt. Sub his generibus omne purgans comprehendi potest; quae sub singulis continentur, ex materiae medicae historia facile colligi queat.

CUM

CUM observatio ubique monstrat, experientia quotidie confirmat, purgantia diversa diversis facultatibus praedita esse, quas purgatione nihilotenus exercere possunt; ex his, distributio in ordines secundum naturam, praxin medicam inveniunt, magni certe emolumenti foret.

IN tali divisione, quot ordines rite institui debeant, parum nobis compertum est; inter alios autem sequentes primum locum jure tenere videntur: Singulorum historiolum, atque individuorum quae sub singulis comprehenduntur exempla, ex his quae praecipue in praxi propinantur, hic subjungam.

I. STIMULANTIA. Omne catharticum alvum ciet stimulo quodam ex acrimonia plerumque orto, sui tamen generis stimulo; multa enim acrimonia nequaquam purgant, et plurima purgantia, pro acrimoniae gradu quem plane indicant, minime alvum dejiciunt; quibus igitur haec acrimonia cathartica insit, si illis simul alia sit acrimonia, a caeteris purgantibus

tibus effecta longe diversa edent. Sequentibus se maxime monstrant: Gustui acria sunt; in vini spiritu solvuntur, cui cum immiscetur aqua, color albidus evadit; parva dosi operantur; tarde alvum ducere incipiunt; ventris tormina excitant; plerumque vehementer atque abundanter evacuant; dum facultates exercent, arteriarum pulsus accelerant; sitim accendunt; calorem augent; atque, operatione peracta, alvum haud strictiorem reddunt. Hujus ordinis exempla sunt illa praecipue quae resinam continent, jal-lapium nempe, spina cervina, aloe, gambogia, colocynthis, scammonium, &c.

2. REFRIGERANTIA gustui plerumque salina sunt; vires aquae reddunt; purgationem inducunt dosibus tantummodo majoribus; libere et celeriter agunt; tum celeritatem tum robur arteriarum ictus minuunt; corporis calorem extenuant; operatio cito peragitur, atque tunc alvus haud stringitur. Ad hunc ordinem referenda sunt purgantia salina;
salia

salia praecipue neutra, Glauberianum nempe, polychrestum, Rupellense, cremor tartari, aquae acidulae purgantes, atque ipsa fortasse aqua marina.

3. ADSTRINGENTIA sapore vim astringentiam praebent; cum aqua tum spiritu vires eorum extrahuntur; aqua solutis addito ferro, color cito niger evadit; illorum dosis incerta, potius parva; nec pulsum accelerant, nec calorem augent; operatione peracta, alvum strictum relinquunt. Hujus ordinis exempla sunt rosa damascena, polypodium vulgare, linum catharticum, rhabarbarum, &c.

4. EMOLLIENTIA gustui plerumque dulcia, mitia, blanda, haud infrequenter subacida sunt; fibram animale, five vivam five mortuam, emolliunt; magna tantum mole effectus purgatrices edunt; solida nec soluta plerumque exhibere necessum est; plurimorum vires aqua extrahuntur, nonnullorum, imperfecte tamen, vini spiritu; tarde quoque
et

et leniter alvum solvunt; tormina nunquam excitant; sitim compescunt; calorem praeter naturam auctam minuunt; atque purgatione finita alvum laxiorem relinquunt. Huc referenda sunt illa praecipue purgantia quae saccharo, oleo, vel mucilagine abundant; inter alia, manna, prunus tamarindus, malvae, oleum olivarum, atque oleum ricini, recensenda sunt.

5. ORDO fortasse institui possit ex his quae vim narcoticam vi catharticae conjungunt. Cicuta nempe aquatica, nicotiana, hyosciamus, digitalis, &c. Quoniam autem quae huc referenda sint raro vel nunquam in praxi adhibentur, hunc sedantium ordinem meminisse sufficiat.

II. DE PURGANTIUM USU.

§ I. *Quando indicentur.*

Cum de purgantium usu agitur, quaestio prae caeteris fit de indicationibus curatoriiis

curatoriis quibus explendis aptantur: Atque hic primo, indicationes quae ex praemissis fluunt tradere, secundo, quatenus his peragendis accommodantur, indagare adnitar. Jam docuimus purgantia diversimode agere.

A. QUASI evacuantia; alvi contenta eliminando, fluidorum circumeuntium in vasis molem minuendo, e quantitate tum totius tum prae caeteris partis serosae abstrahendo: Hinc in corpore morbofo, quando opus est, exhibentur:

1. AD intestinorum contenta eliminanda;

2. AD fluidorum in genere molem minuendam;

3. AD fluidi serosi accumulationes detrahendas.

B. QUASI derivantia; fluidorum cursum in intestinorum vasis augendo, sanguinis fluxum in illis quibus stimulus non diffunditur minuendo, exinde indicantur.

4. AD liberum sanguinis fluxum per intestina promovendum.

5. AD vim ejus in corporis partibus diversis minuendam.

C. Quasi nervos afficientia, stimulo suo fluidi nervosi motum in intestinis ciendo, sensibilitatem insolitam amovendo, porro in usum vocantur.

6. AD torporem in fibris intestinorum muscularibus amovendum.

7. AD motus effraenos in iisdem sedandos.

I. INTESTINORUM contenta evacuantur, ut obviam eas malis profluentibus a foecibus, scybalis, abundanti coluvie, corporibus extraneis in intestinis coacervatis; talis evacuatio praecipue fit purgantibus; et quot in morbis in hunc usum ea propinentur, ex omni fere auctore practico videre est. In febribus nempe
* inflammatoriis, † intermittentibus, in

C

iliaca

* Sydenham de morbis epidemicis.

† Ibid.

iliaca passione *, dysenteria †, vermi-
bus intestinorum ‡, &c. purgantium ordi-
nem huic indicationi maxime accommo-
datum, monstrabit aegri conditio; prae
caeteris autem, emollientia atque refri-
gerantia in usum vocantur.

2. FLUIDORUM moles ad varios usus
minuitur, variis quoque rationibus minui
potest. Ubi autem neque satis fidendum
subito, cito autem, evanescenti effectui ve-
naesectionis, neque stabili, pigrae autem
mutationi quae a victu tenuiori fit, pur-
gantia, quae neque tarde neque injucun-
de agunt, omnibus saepissime anteponen-
da videntur. Hinc celebrantur in mor-
bis inflammatoriis, angina §, phrenitide ||,
variolis,

* Lieutaud synopsis universae praxeos medicae, p 214.

† Pringle's observations on the diseases of the army.

‡ Van Swieten com. in Boer. Aph. t. 4. p. 736.

§ Sydenham de morbis epidemicis.

|| Lieutaud synopsis, p 15.

variolis *, et in apoplexia †, epilepsia ‡, &c. In hanc indicationem refrigerantium ordo, atque, ubi abest inflammatio, stimulantium conducunt.

3. EXITUS quidem e corpore serosae fluidorum parti urinae viis patet; cum autem reputetur, medicamenta, quae hanc excretionem augent, minus certe agere, haud mirandum quare purgantia primum quasi remedium ad accumulationes serosas detrahendas semper habeantur, neque hinc usum illorum fere quotidianum esse in diversis hydropis speciebus §, in asthma humido ||, &c. Ad hanc indicationem satisfaciendam stimulantia praecipue propinantur.

4. CUM sanguinis transitus per intestinalia deficit, idem vel cordis vel ipsorum tan-

tum

* Mead de variolis, p. 37.

† Van Swieten com. t. 3. p. 298.

‡ Ibid, p. 441.

§ Monro on the dropsy.

|| Lieutaud synopsis, p. 178.

tum vasorum actione aucta promoveri potest: Sin autem, caeteris paribus, hoc pro regula generali in medicina ponatur, medicum nimirum, quo minus a natura aberret, eo melius officium exsequi, tunc actio cordis aucta vasorum actioni auctae longe postponenda est. Omni autem stimulo intestinis applicato, vasorum ibi actio augetur; nihil tamen felicius hunc effectum edit, nihil tutius catharticiis, quae vi purgativa, ne stimulus plus justo in intestinis remoretur, prohibent; ideoque laudantur in mensium suppressione *, scorbuto †, paralyfi ‡, similibusque aliis; ad hoc consilium absolvendum ex catharticorum classe stimulantia praecipue propinantur.

5. DE derivatione et revulsione, post gravissimorum virorum per multa secula certamina, adhuc sub iudice lis est; hoc
autem

* Van Swieten, com. t. 4. p. 441

† Ibid. t. 3. p. 624.

‡ Ibid. p. 384.

autem certe scimus, systematis tensionem pendere a certa sanguinis quantitate, data ratione singulas corporis partes circumeuntis. Ubi igitur immutata sanguinis quantitate, ratio ejus in partem quandam augetur, vel in omnibus aliis, vel in nonnullis saltem, minuetur. Stimulo autem vasis quibuscunque applicato, augetur illorum actio; augetur exinde fluidorum ibi circumeuntium ratio. Tale stimulum praebent purgantia, atque hoc modo vim sanguinis in partibus corporis diversis minuunt: Hincque propinquantur in apoplexia*, epilepsia†, ophthalmia‡, mania§, &c. Purgantium ordinem huic usui accommodatum aegri conditio monstrabit; vel stimulantia autem vel refrigerantia frequentissime usurpantur.

* V. Swieten. Com. T 3. p 298.

†. ibid. p 441.

‡ Sydenhami processus integ.

§ V. Swieten. Com; T 3. p 532.

9. STIMULI

6. **STIMULI** musculo applicati, nisi in tali ejus conditione ut omnino immedicabilis sit ad munera perdita recuperanda, optima certe sunt remedia: Ubique igitur adest torpor, haud dubitandum quin statim exhibeantur; ex magna autem stimulantium caterva, paucitantum intestinis tuto applicari possunt. Illorum emolumenta haud infrequenter cathartici pulcherrime impetrantur; exindeque in paralyfi *, hypochondriasi †, similibusque, adhibentur. Ex stimulantium ordine ad hunc scopum attingendum purgantia omnino desumuntur.

7. **MOTUS** praeter naturam in intestinis, nullo stimulo applicato, ex ipsius partis sensibilitate aucta, haud raro oriuntur. Quae sit partis mutatio sensibilitati maxime disponens, haud satis compertum est; musculorum autem mollities quaedam, causa necne, frequentissime comes ejus

* V Swieten. Com T 3. p 384.

† Lieutaud Synopsis, p 92.

existit;

existit ; medicamenta itaque apprime conducunt quae fibrarum robur augment, et nervorum sensibilitatem obtundunt, si simul omnem stimulum amoveant : Hinc purgantia adhibentur ; exindeque illorum usus in diarrhoea *, exempli gratia, huic indicationi ex adstringentium ordine maxime aptatur.

§ 2. *Quibus vetentur.*

Ex dictis patet, haud sine ratione purgantia frequentissime usurpari. Nonnunquam tamen, vice malorum leniminis, oleum quasi camino addunt : Quibus igitur in casibus nocumento sint, nunc indagandum. Hic autem observare liceat, medicamenta tam varia in hac classe contineri, ut nulla fere sint symptomata morbosa quae in omni casu totam classem contraindicannt ; quod de purgantibus in genere igitur hic dici possit, illis, vel cum omnibus aliis medicamentis, vel cum tota saltem evacuantium turba, commune est ; atque ex ordinum potius effectibus

* Lieutaud synopsis, p. 218.

effectibus contraindicationes indagandae sint.

DE tota hac classe supervacaneum esset dicere, purgantia nunquam usurpanda esse si nihil boni promittant; neque per illorum usum aegro tantum morem gerere velit medicus, si morbi curatio aliis medicamentis citius, tutius, felicius, perfici queat; si denique adsit maxima inanitio vel summa debilitas, ubi omnis evacuatio damni foret: Quando res ita se habeat, ab eorum usu medicus jure abhorreret, atque ad alia confugeret.

MISSIS autem quae magis universaliter dicantur, maxime nocent purgantia, atque exinde contraindicantur, ubi eadem illae mutationes quas gignere valent jam adsunt: Ubi, exempli gratia, adest pulsus citatior, atque calor auctus, damnum adferunt stimulantia; ubi alvus dura, adstringentia; ubi nimia intestinorum laxitas, emollientia; ubi denique circulatio languida atque corporis calor minutus, refrigerantia. Si quis autem de
his

his amplius scrutari velit, consulat quod de ordinum facultatibus jam dictum fuit, quodque hic reiterare longum esset.

§ 3. *Qui eligenda sint.*

POSTQUAM omnia rite scrutati sumus, si compertum habemus, curationem purgantium ope instituendam esse, quis individuus ex tota hac classe maxime votis respondeat, mox indagandum. Dum nobis quaestio fuit, Quando indicentur purgantia, breviter monstrare conati sumus, qui ordines singulis indicationibus maxime accommodentur; nonnulla tamen hic amplius observanda restant.

DE hac re dum consulitur, haec tria praecipue medici iudicium dirigant: Natura mutationis in corpore aegri requisitae; gradus ad quem mutatio haec necessaria fit; atque denique habitus aegri.

Ex mutationis natura nobis innotescit ordo ex quo catharticum depromere oportet; ex ejusdem gradu, individuus illius

D

ordinis

ordinis quo uti decet; ex habitu denique aegri alia discrimina oriuntur. Haud defunt enim idiosyncrasiarum exempla in quas tota haec classis effecta parum consueta gignit; alii ordinibus quibusdam speciatim afficiuntur; ac alii denique ab individuís nonnullis jure abhorrent.

DUM, ex natura mutationis requisitae, de ordine ex quo catharticum depromere oporteat fit judicium, dubio tramite errat, et incerto ducitur filo, qui non ante oculos habeat omnia effecta ordinis; ex tali enim conspectu solummodo judicare possumus, quí ordo caeteris anteponendus sit: Haud raro enim accidit, purgantium ordinem, uti certus attingatur scopus, una ratione aptissimum, altera ineptissimum, videri. Sic stimulantia, quae acrimonia majori praedita majorem intestinis irritationem excitant, maximeque ibi vasorum actionem augent, imprimis accommodata viderentur ad sanguinis vim in parte aliqua externa inflammatio-

ne laborante minuendam. Cum autem reputetur, stimulantia arteriarum pulsus citatiores reddere, corporisque calorem augere, vix haerendum quin mala exinde profluentia commodis haud compensarentur.

ORDINE sic indagato, ad individui electionem mox progrediendum: Si ordo quisque ex pluribus conflaretur, inter quos, nisi quatenus virium gradu discreparent, nihil vel paululum interesset, ex gradu mutationis requisitae electio omnino fieret; quoniam autem nonnunquam eveniat, in ordinibus, ut videtur, quam maxime ad naturae ductum conflatis, individuos haud raro dissimiles esse, ad singulorum proprietates, quatenus eas ex historia vel ex usu proprio assequi possumus, respicere oportet.

SI experientia nos certiores fecerit, catharticum quodcunque cuique homini noxium esse, etsi ex regulis jam traditis omnibus forte anteponendum videretur, haud dubitandum quin usum ejus in tali
viro

viro vitare debeamus; porro denique, de aliis speciebus, speciei noxiae quam maxime similibus, eodem modo agendum, nisi, priori tentamine teste, aliter se res habere comperiatur; aegri igitur idiosyncrasiam quoque respicere debemus.

§ 4. *Quae cavenda sint.*

AD ultimum nunc quod in hac dissertatione proposui me accingam. Etsi enim morbis purgantia diversimode obstant, nequaquam tamen, quasi nullum adferre damnum penes ea esset, praescribenda sunt. In hoc absolvendo, primo, quae in dosibus singulis dandis, secundo, quae in usu quotidiano servanda sint, exponere conabimur.

QUAE in purgantibus una tantum vice adhibitis servanda sunt, ea potissimum ad aegri conditionem, cathartici naturam, vitaeque regimen, respiciunt.

SUB

SUB aegri conditione, considerata veniunt morbi natura; aegri aetas, sexus, temperamentum; ejusdemque indoles singularis.

DE morbi natura observandum est, morbos plurimos acutos praesertim exacerbationes remissionesque pati: Nunc aegrius, nunc facilius, medicamenta aegri ferunt; convenit autem illo tempore medicamentum propinare, quod facillime ferant. In ventriculi morbis nonnullis haud raro evenit, ut, quicquid sub fluidi forma ore ingeritur, statim vomitu ejiciatur: E contra, ubi deglutitio difficilis est, nonnunquam accidit, ut fluida solum ingurgitare possit aeger: Formulam autem aegro aptissimam praescribere oportet. In morbis nonnullis, intestinis irritabilitate insolita praeditis, parva tantum dosi opus est; in aliis, ubi paralyfi laborant, stimulus non solum fortior, sed major permanens, etiam exigitur; dosin autem aegro maxime accommodatam adhibere decet. Quomodo igitur

tur morbi natura monita praebeat, de adhibendi tempore, cathartici formula, dosesque quantitate, liquidissime constat.

NUNC ad ea ventum est quae ab aegri aetate, sexu, temperamento, pendeant. Systemata magis irritabilia sunt pueris quam adultis, foeminis quam viris, hysterico * quam hypochondriaco morbo laborantibus; atque ita de caeteris: Ex his igitur, similibusque aliis, augenda, minuenda, diversimode mutanda, tum dosis tum forma medicamenti.

AD aegri indolem singularem quod attinet: Haud defunt exempla ubi idiosyncrasia particularis communem naturae ordinem quasi conturbat, adeo ut hic purganti facile, ille difficulter, moveatur; unus statim, alter longiori tantum interposito intervallo, afficiatur; alius fluidam,

* Celeberrimus medicus Edinensis Cullen, in praelectionibus suis pulcherrimis clinicis in Nosocomio regio habitis, diagnosis inter hos morbos, antea ab Hoffmanno attractam, sed postea fere praetermissam, clare demum instituit, atque in ipsis aegris demonstravit.

dam, alius solidam formam, potissimum requirat; ut nunc denique mane, nunc vespere, nunc pleno nunc vacuo ventriculo, propinare oporteat, secundum aegri habitum, praejudicium, ventriculum: Quantum igitur aegri indoles medico facienda sit, supervacaneum est dicere.

Post aegri conditionem, proximum sibi locum vindicat ipsius cathartici natura; ad quem pertinent dosis, quantitas, exhibendi tempus, atque adhibendi denique formula.

I. Dos is nimis magna hypercatharsin creat; nimis parva, e contra, nihil boni gignit. Primo conspectu autem omnibus innotescit, medicamentorum dosin justam, experientia tantum magistra, constitui posse; est quidem cur crederemus, omnium saeculorum praxin, hanc indagationem, tam utilem, jam extra omnem dubitationis aleam constituisse: Quotidie autem certiores facti sumus,
maxima

maxima * profluere commoda a dosibus nonnullorum medicamentorum multo majoribus, quam praxis medica unquam antea exhibuerit. Effectus e contra ab aliis tutissime † efficacissimeque gigni asseverantur, dosi vel minima atque antehac omni mutationi impari judicata. Cum autem reputetur, quanti sit in hac classe dosin accuratissime aptare, summam medici curam hanc rem mereri nemo inficias ibit.

SYSTEMA ad diurnam quandam revolutionem actionum ejus consueto vitae curriculo affertur; hinc vicissim fiunt somnus, vigiliae, ingerendi egerendique tempus. Horum interruptio, si non ad morbi curationem, ad aegri certe damnum ducit; omni modo igitur vitanda, et si
purgantia

* Antonius Fothergill, medicus apud Northampton, experimentis quam plurimis in Nosocomio ibi habitis, atque cum Societate medica Edinensi per epistolas communicatis, hoc amplissime probavit.

† Pye on Ipecacuan, London medical observations.

purgantia nullo non tempore tute satis adhiberi queant, tamen, ubi nihil contra militat, ita semper calculus instituentus est, ut tum effectus suos edant, cum aegri systema minime conturbent. Intestina nunc plena nunc vacua varie affici aptantur; quum autem illo tempore quo facillime effectus gignit, catharticum propinare convenit, hujus rei quoque ratio habenda est. Ex illis fortasse deducitur mos fere universus adhibendi purgantia mane, vacuoque adhuc ventriculo.

QUANTI faciendum sit formula qua catharticum propinatur, trutinanti medicamentorum historiam facile patebit; nonnulla aptissime sub solidi forma agunt, alia rite tantum diluta propinare fas est. Monita igitur exinde profluentia ipsius medicamenti historia edocebit. Doseos moles neque tam magna esse debet ut fastidium creet, neque tam parva ut haud facile propinari possit. Siquando medi-

E camentum

camentum occultare necesse sit, haec imprimis vitanda quae colorem in excretionibus manifestant, ne variis aegri opinionibus fundamentum praebeant. Caeteris paribus, aegri gustus atque opinio apud medicum valere debent.

HIS de aegri conditione atque cathartici natura traditis, nunc postremo sub hoc capite pauca de vitae regimine addenda restant.

HAUD opus est fortasse commemorare, dum catharticum effectum suum edit, regimen sano corpori idoneum nequaquam adhibendum esse. Dum hujus classis medicamentum exhibetur, regimen omnibus quodammodo commune fatiis cognitum est. Observare sufficiat, quod in genere quam tenuissimum est, atque praecipue conflatur ex diluentibus atque emollientibus, jusculis nempe pullorum, infusionibus theae, salviae, melissae, decoctis avenaceis, hordeaceis, fero lactis, &c.

HAEC

HAEC in usum advocantur, quia medicamentum aliquatenus adjuvant, et torminibus atque siti obviam eunt: Hoc regimen autem non omnibus aequè convenit; quando vero, atque quatenus, a norma generali aberrandum sit, medicus discat ex cathartici natura quae adhibetur, atque ex morbo quo laborat aeger. Si nempe, exempli gratia, purgans adstringens daretur, intentio medici per nimium laxantium usum omnino frustraretur. Si porro aeger hydrope laboraret, nimia fluidorum ingurgitatio aliena esset. His igitur, dum de regimine agitur, attendere debet medicus.

HACTENUS de dosibus singulis, de usu purgantium quotidiano, pauca subjicienda restant. Intestinis diu assuetis nullum exercere motum, nisi juvante stimulo extraneo, stimulus a natura paratus effectui impar cito evadit; atque hinc oritur aegro vel alvus tarda, vel purgantium usus quotidianus: Hujus incommoda haud nihili

hili habenda sunt; illius nec pauca nec parva; quum aegrum torminibus, intestinorum inflammationibus, atque ipso ileo, subjiciant. Cathartorum opere, materies serosa e corpore eliminatur; usu eorum quotidiano haec evacuatio habitualis fit, haud sine molestia continuanda, haud sine periculo reprimenda. Cathartorum, contra, usu quotidiano exitus longe diversus nonnunquam evenit; fibra enim animalis talem adipiscitur irritabilitatem, ut stimuli vel mitissimi motus quam vehementes creent. Tales igitur exitus, quanta possumus diligentia, vitare debemus; hinc propere nimis, vel inconsulte, nequaquam adhibenda sunt purgantia: Sin autem nihilofecius effectus a quibus cavendum est advenerint, cathartorum usus omittendus; sin aliter medendi ratio expleri nequit, in tempus quoddam proferendus est.

CAETERIS utcunque exactis, restat ut gratias agamus iis qui studia nostra benigne adjuverunt.

PRIMO

PRIMO vero gratiae quam maximae debentur Almae hujus Universitatis Professoribus, quorum sub auspiciis literarum atque artium studio primum incubui, et e quorum manibus alios Honores Academicos jam accepi: Tum quoque Professoribus medicis Academiae Edinburgenae, quorum praelectionibus per quadriennium interfui: Atque denique Societati medicinae studioforum Edinenfi, ubi me Socium fuisse, laeto gratoque animo semper recordor.

ERAT autem Vir, THOMAS SIMSON, quondam inclytus in hac universitate medicinae Professor, de quo, eloquar an fileam, multum haereo. Ille amicitia integerrima et amore vere paterno, ad extremum usque vitae terminum, studia nostra assidue fovebat regebatque. Laudare eum perinde ac meritis est, nedum famam ejus altius evehere, haud nostrum esset. Qualis erat, testantur ipsius scripta ;
testantur

testantur maximorum hujus saeculi
Medicorum praeconia, VAN SWIE-
TEN, HALLER, MORGAGNI, &c. Ut
vivum amavi, sic mortuum lugeo; placet-
que, dum huic dissertationi finem impono,
his eum cumulare donis, atque inani
munere fungi!

F I N I S.

